

Český finanční sektor a vlivy na něj působící

Český institut interních auditorů
Libor Holub

KPMG Praha, 10. Října 2017

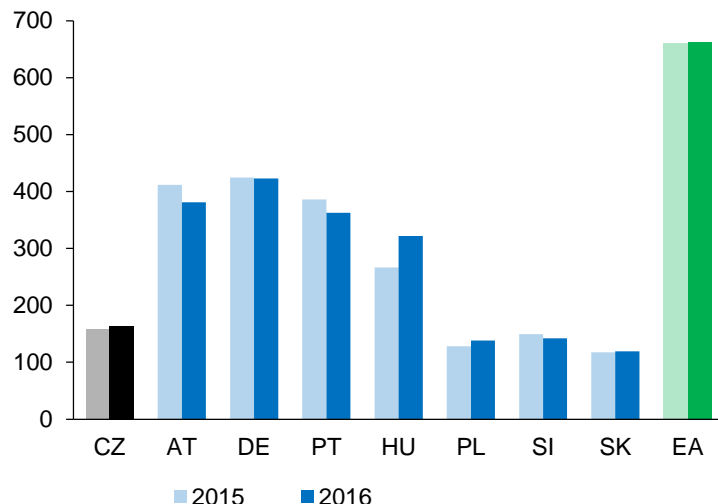
I.

Český finanční sektor

- Hloubka finančního zprostředkování je v mezinárodním srovnání nízká, roste ovšem rychlým tempem.
 - Dominantní je bankovní sektor.
 - Dynamicky rostou i penzijní a investiční fondy.

Hloubka finančního zprostředkování

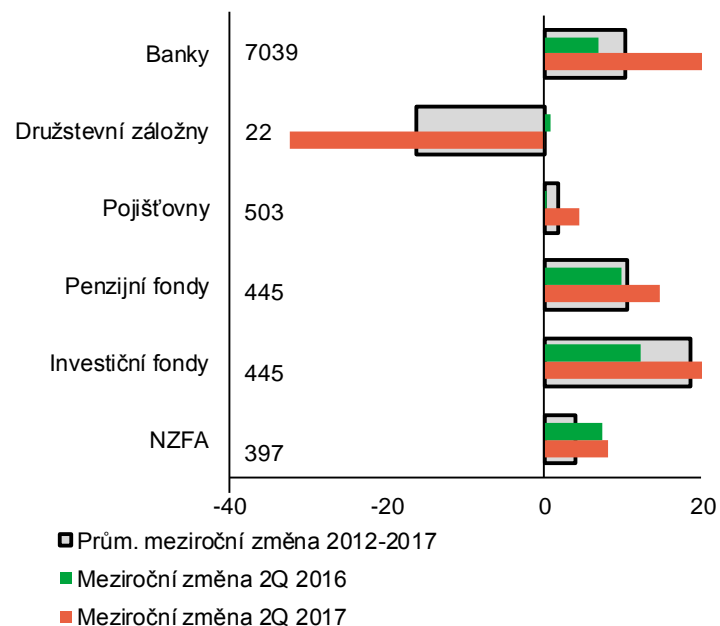
(aktiva finančních institucí v % HDP)

Zdroj: ČNB, ECB, Eurostat, centrální banky

Dynamika růstu jednotlivých segmentů finančního sektoru

(v %, k 2Q 2017)

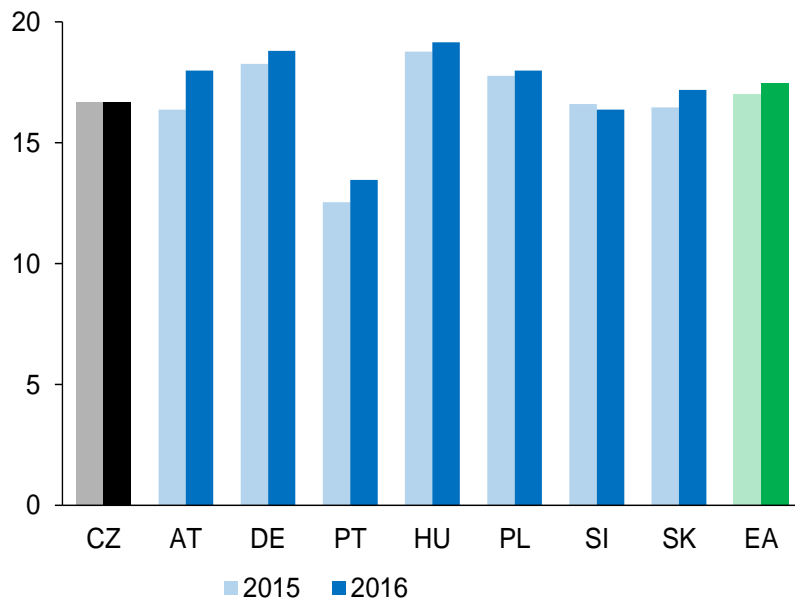
Pramen: ČNB

NZFA = nebankovní zprostředkovatelé financování aktiv. Číslo u v svislé základny udává celkový objem aktiv ke konci roku roku 2016 v mld. Kč.

- Udržuje vysokou kapitálovou vybavenost i likviditu.
 - Odolnost dlouhodobě potvrzují výsledky zátěžových testů.

Celkový kapitálový poměr

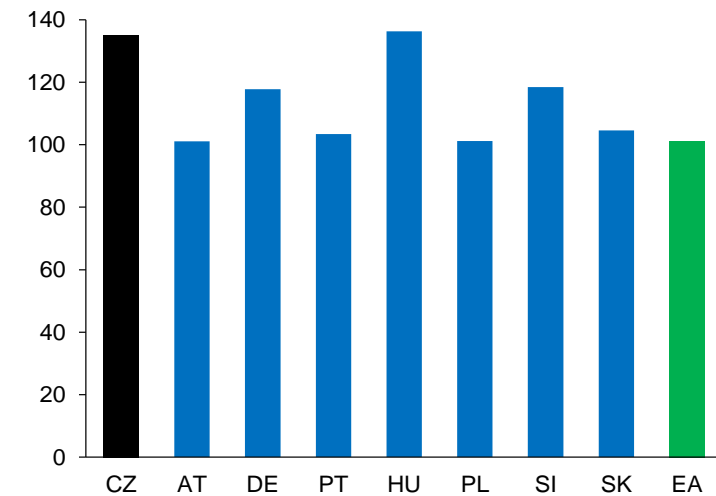
(v %)

Zdroj: FSI IMF

Poměr vkladů k poskytnutým úvěrům ve vybraných zemích EU

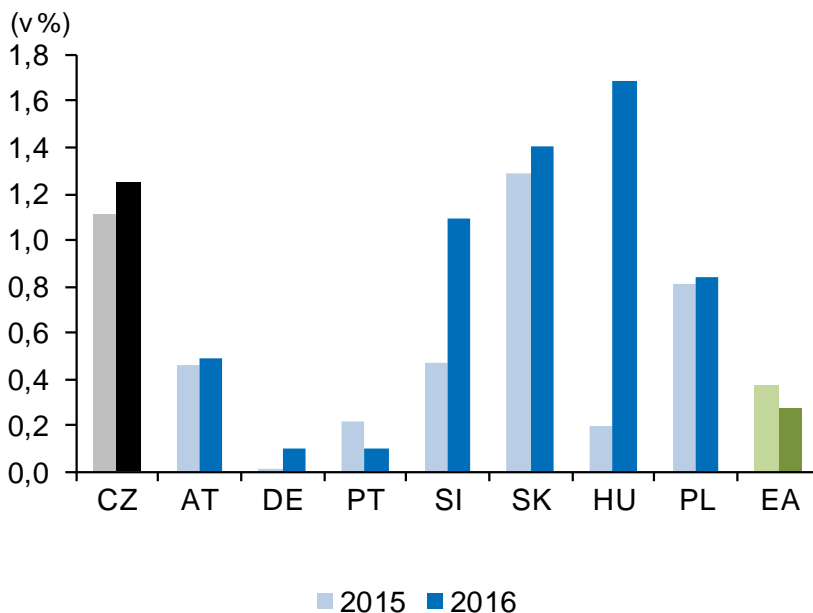
(v %)

Zdroj: FSI IMF

- V prostředí nízkých úrokových sazeb zůstává ziskovost vysoká i v mezinárodním srovnání.
- Příznivý ekonomický vývoj přispívá k poklesu NPL a nákladů na úvěrové riziko k historicky nejnižším hodnotám.

Rentabilita aktiv

Úvěry se selháním

(v % z celkových bankovních úvěrů)

	2014	2015	2016
CZ	5,6	5,5	4,6
AT	3,5	3,4	2,7
DE	3,7	3,0	2,5
PT	11,9	11,9	12,6
SI	11,7	10,0	5,1
SK	5,3	4,9	4,4
HU	15,6	11,7	7,4
PL	4,8	4,3	4,0
EA	7,3	6,8	6,5

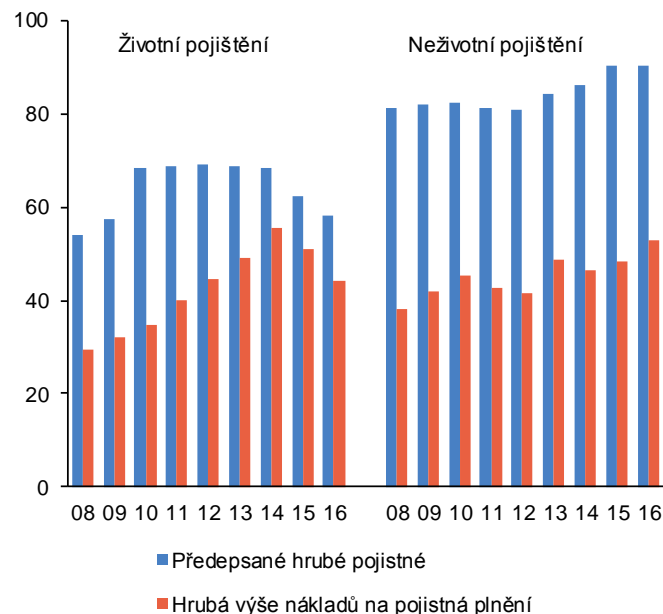
Zdroj: FSI IMF, EBA

- Český pojišťovací sektor je stabilní
 - Struktura nabízených pojistných produktů je tradiční, skladba finančního umístění je konzervativní.
 - Dostatečná kapitálová vybavenost je potvrzena výsledky pravidelných zátěžových testů.

- Klesá význam životního pojištění s investiční složkou

- Důsledek prostředí nízkých výnosů.
- Naopak roste význam čistě rizikového životního pojištění.

Vývoj v pojišťovacím sektoru
(v mld. Kč)

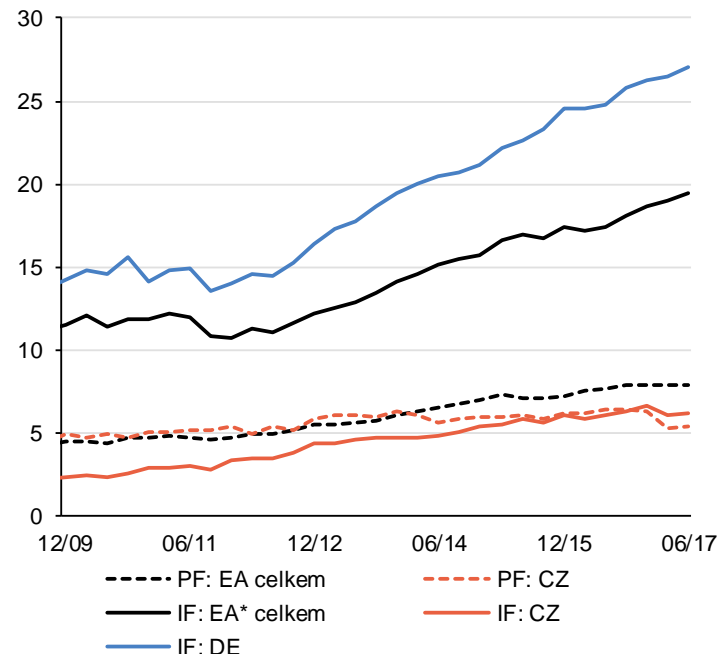
Pramen: ČNB

Pozn.: Vzhledem k odlišnému zařazení některých produktů mezi životní a neživotní pojištění v režimu Solvency I. (do 2015) a Solvency II. (rok 2016) může být porovnatelnost mezi roky 2015 a 2016 mírně snížena.

- Přes dynamický růst investičních a penzijních fondů je objem jimi spravovaných aktiv stále relativně nízký.

Srovnání poměru finančních aktiv fondů a bank

(v % finančních aktiv bank)

Pramen: ECB, ČNB

Pozn.: IF = investiční fondy, PF = fondy penzijních společností. V případě investičních fondů je představena *IF: EA* celkem* hodnota pro EA po vyloučení IE a LU, které vzhledem ke specifické roli jejich finančního systému představují odlehlá pozorování.

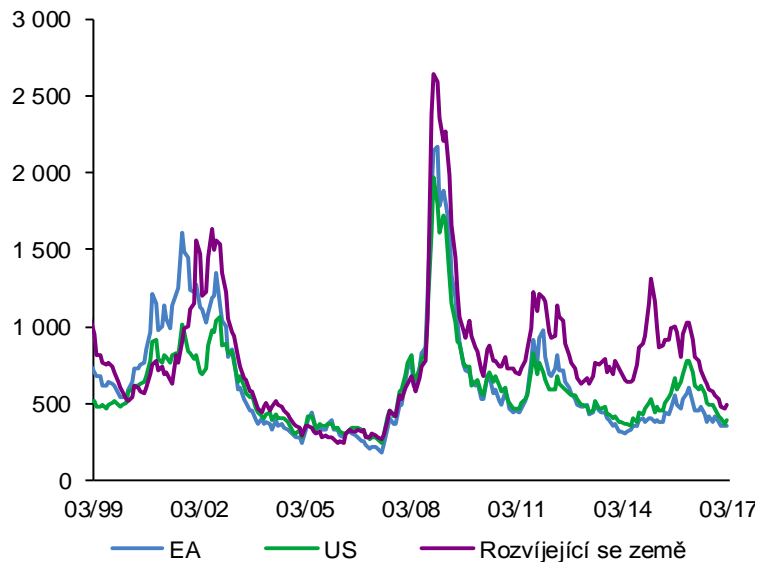
II.

Vlivy působící na finanční sektor v evropském kontextu

		ESRB	ECB
1.	Přehodnocení rizikové prémie na globálních finančních trzích		
2.	Slabá ziskovost bank, pojišťoven a penzijních fondů v prostředí nízkých sazeb a nedořešených problémů v bilancích		
3.	Pochybnosti o dluhové udržitelnosti vlád, nefinančních podniků a domácností v prostředí politické nejistoty a slabého ekonomického růstu		
4.	Potenciální efekt nákazy ze sektoru stínového bankovníctví		
<p> Potenciální systémové riziko</p> <p> Střední úroveň systémového rizika</p> <p> Vysoké nebo materializující se systémové riziko</p>			

Rozpětí výnosů rizikových dluhopisů soukromého sektoru

(v b.b)

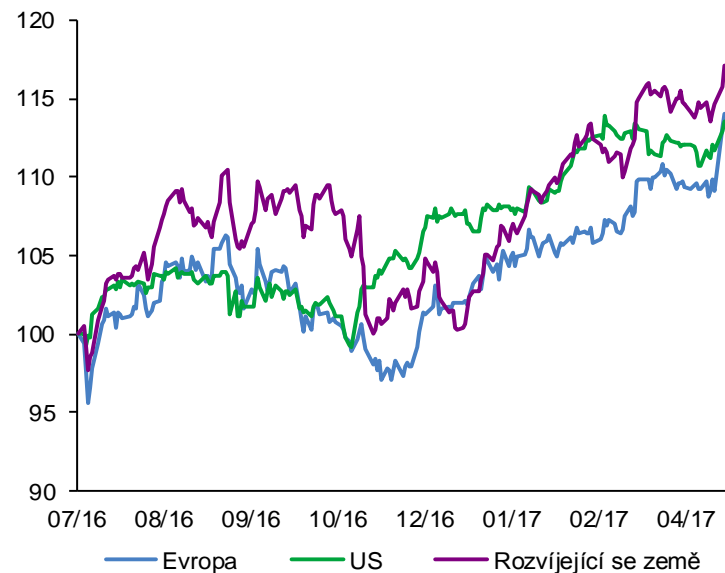

Pramen: Bank of America Merrill Lynch, výpočty ČNB

vládních dluhopisů upravené o opci (option-adjusted spread); rizikový dluhopis je dluhopis s ratingem ve spekulativním pásmu (BB+ a nižší).

Vývoj na světových akciových trzích

(index, 1.7.2016 = 100)

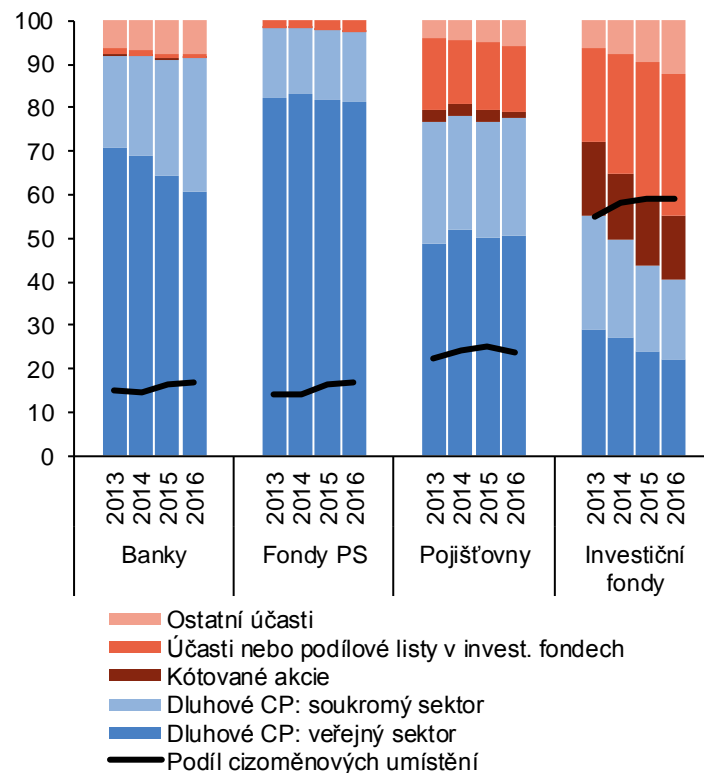
Pramen: Thomson Reuters, výpočty ČNB

Pozn.: Pro US byl použit index S&P500, pro Evropu MSCI EUROPE, pro rozvíjející se země MSCI EM.

- V prostředí nízkých úrokových sazeb pokračuje hon za výnosy
 - Výnosy napříč třídami aktiv jsou na mimořádně nízkých úrovních.
 - Převažující optimismus je patrný i z vývoje na akciových trzích.
- V souvislosti s příznivým makroekonomickým vývojem lze očekávat postupný růst úrokových sazeb.

- V portfoliích českých finančních institucí převažují státní dluhopisy
 - Riziko jejich přecenění je podstatné vzhledem k vysokému podílu zahraničních investorů na jejich držbě.
 - Přecenění by nejvíce pocítil sektor penzijních fondů.
- Nárůst podílu cizoměnových aktiv se v roce 2016 zastavil
 - Vliv přiblížení očekávaného opuštění kurzového závazku.
- Riziko přenosu finančního napětí napříč finančním sektorem zůstává nízké
 - Nízká míra propojenosti segmentů.
 - Dobrá kapitálová a likviditní pozice.

Graf II.&AK_4
Finanční umístění podle typu investičního nástroje
(v %)

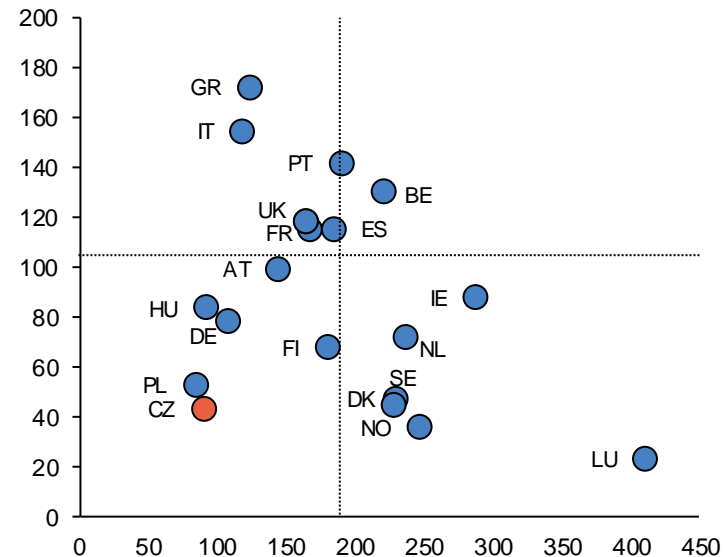
Pramen: ČNB

Pozn.: Dluhové CP emitované veřejným sektorem zahrnují státní a komunální dluhopisy a dluhopisy emitované Evropskou investiční bankou. Dluhové CP emitované soukromým sektorem zahrnují i hypoteční zástavní listy. Údaje ke konci roku.

- Úroveň zadlužení je v některých zemích vysoká.
- Přecenění rizikových prémie se promítne do nárůstu nákladů na obsluhu dluhu.
- Vysoce zadlužené země EU jsou na růst úrokových sazeb velmi citlivé a hrozí potenciální riziko vzniku nových úvěrových ztrát.
- V současné chvíli evropské výnosy ovlivňuje působení nekonvenčních politik evropských centrálních bank.

Zadluženost soukromého sektoru a vlády ve vybraných evropských zemích v roce 2016

(v % HDP; osa x: soukromý sektor; osa y: vláda)

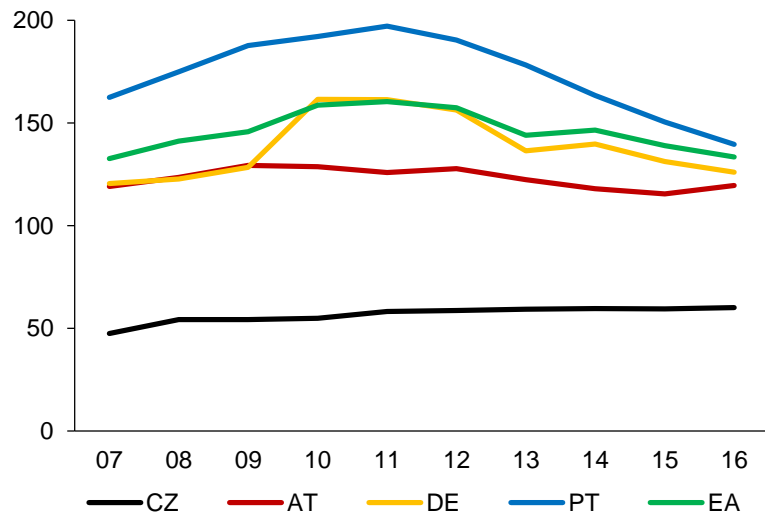
Pramen: BIS

Pozn.: Údaje za třetí čtvrtletí 2016. Dluh je součtem veškerých úvěrů poskytnutých domácími bankami, nebankovními institucemi a nerezidenty. Soukromý sektor zahrnuje nefinanční podniky, domácnosti a NISD. Metodologie BIS pro výpočet zadluženosti se může lišit od jiných metodologií. Přerušované čáry vyznačují průměrnou hodnotu v daném roce.

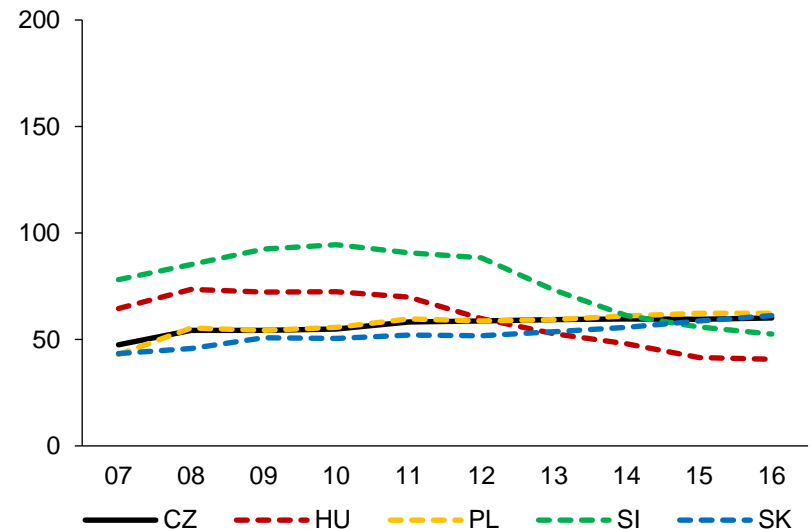
- Srovnání ukazuje prostor pro růst zadlužení v ČR.
 - Otevřenou otázkou je, kde jsou hranice zadlužení pro různé typy a velikosti ekonomik.

Zadlužení soukromého sektoru

(v % HDP)

Zdroj: FSI IMF

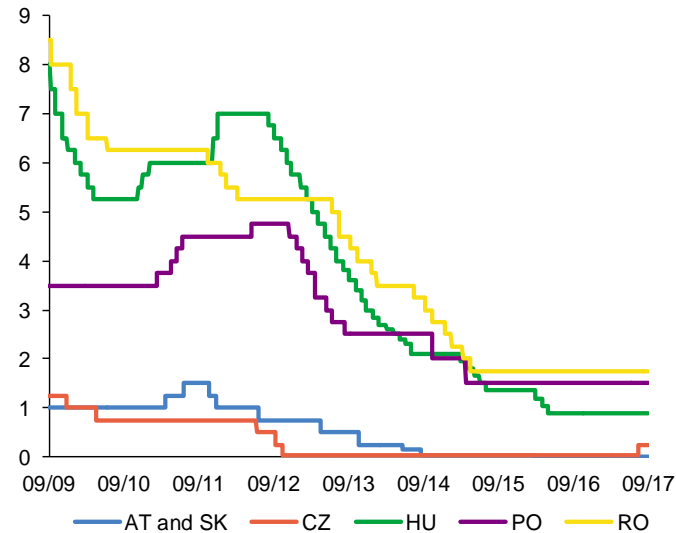
III.

Prostředí nízkých úrokových sazeb

- Měnově politické sazby se snížily a v některých zemích jsou dlouhou dobu na nulové úrovni.
- Pokles se projevil i v úrokových maržích z nových úvěrů v ČR.

Monetary policy rates

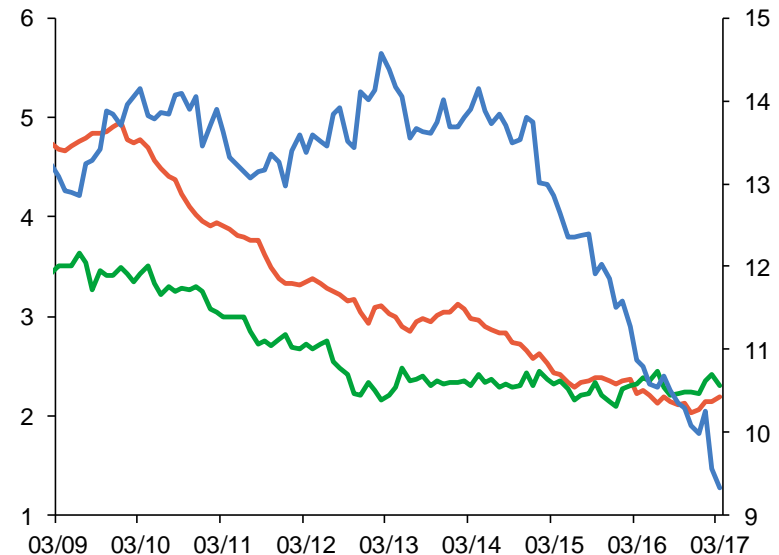
(% p.a.)

Source: Thomson Reuters

Úrokové marže domácích bank z nových úvěrů

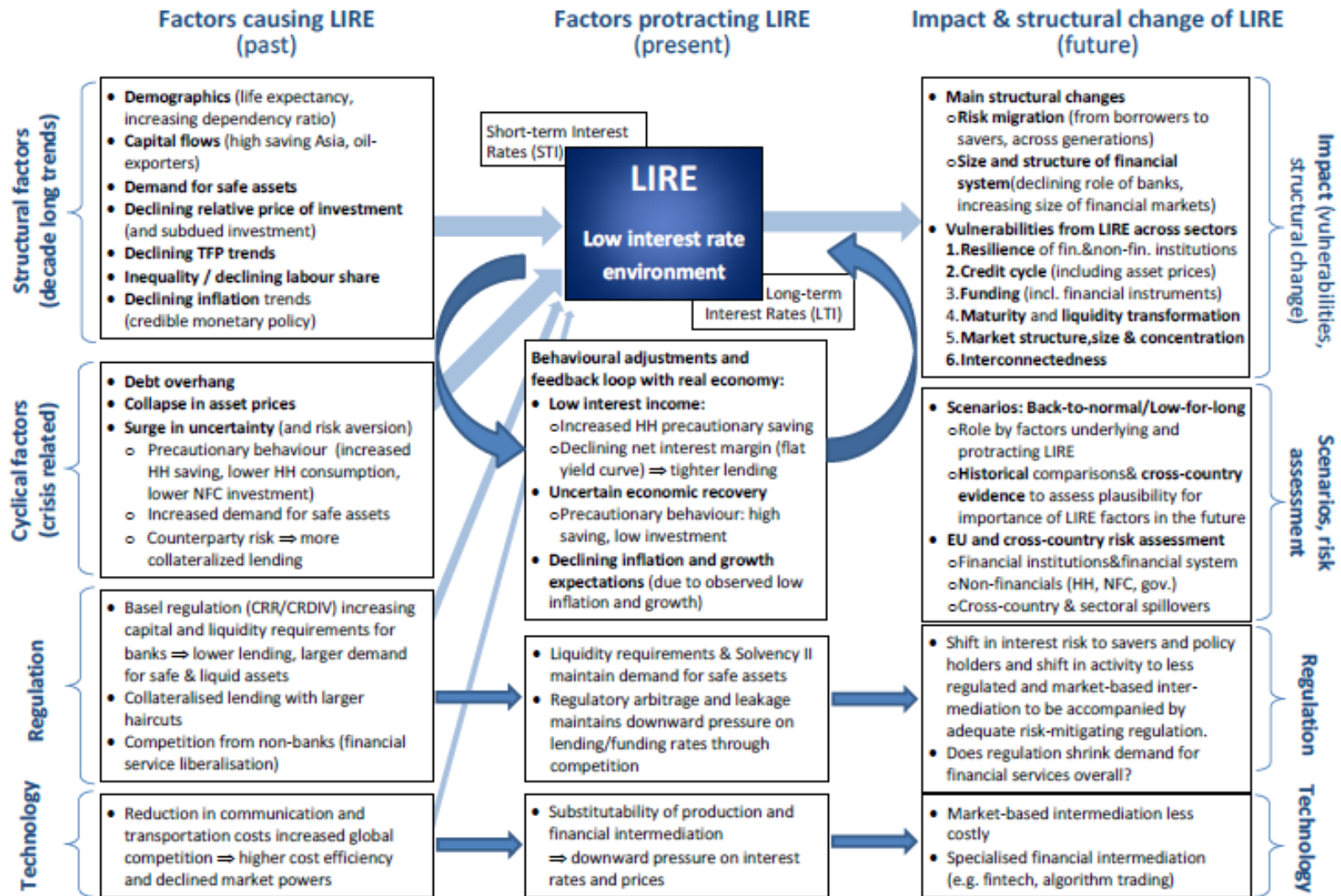
(v p.b.)

- Hypoteční úvěry a ostatní úvěry na bydlení
- Nefinanční podniky
- Domácnosti na spotřebu (pravá osa)

Pramen: ČNB

Pozn.: Marže je vypočítána jako rozdíl průměrné sazby z klientských úvěrů pro dané sektory a průměrné klientské depozitní sazby. Položka nefinanční podniky nezahrnuje revolvingové úvěry a kreditní karty.

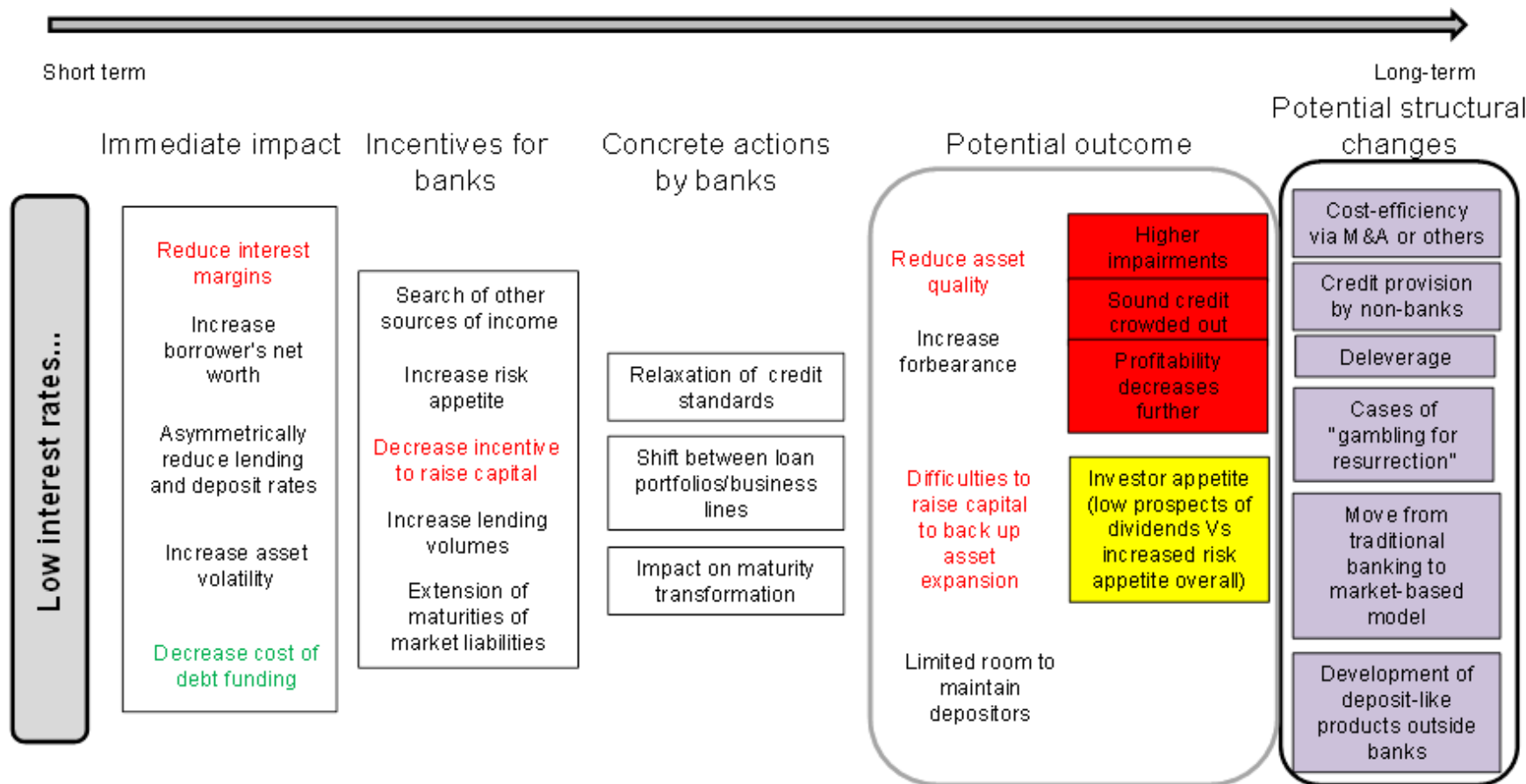

Source: Joint ATC/ASC/FSC Task Force on "Macprudential Issues and Structural Change in a Low Interest Rate Environment".

- Napříč finančním sektorem jsou rizika spojena s hledáním výnosů, vyšší pákou a úpravou obchodních modelů, což může nepříznivě působit zejména na odolnost institucí.

	Banks	Insurance companies / pension funds	Investment funds	Markets	Real economy	Cross-sectoral aspects
Resilience	High			Medium		High
Credit / financial cycle	Medium			High		Medium
Funding, liquidity / maturity transformation			High	Medium		High
Risk concentration / Market structure	Medium					
Interconnectedness	Medium			High		High

Zdroj: ESRB, Macroprudential policy issues arising from low interest rates and structural changes in the EU financial system.
Barva vyjadřuje intenzitu rizika (červená nejvyšší).

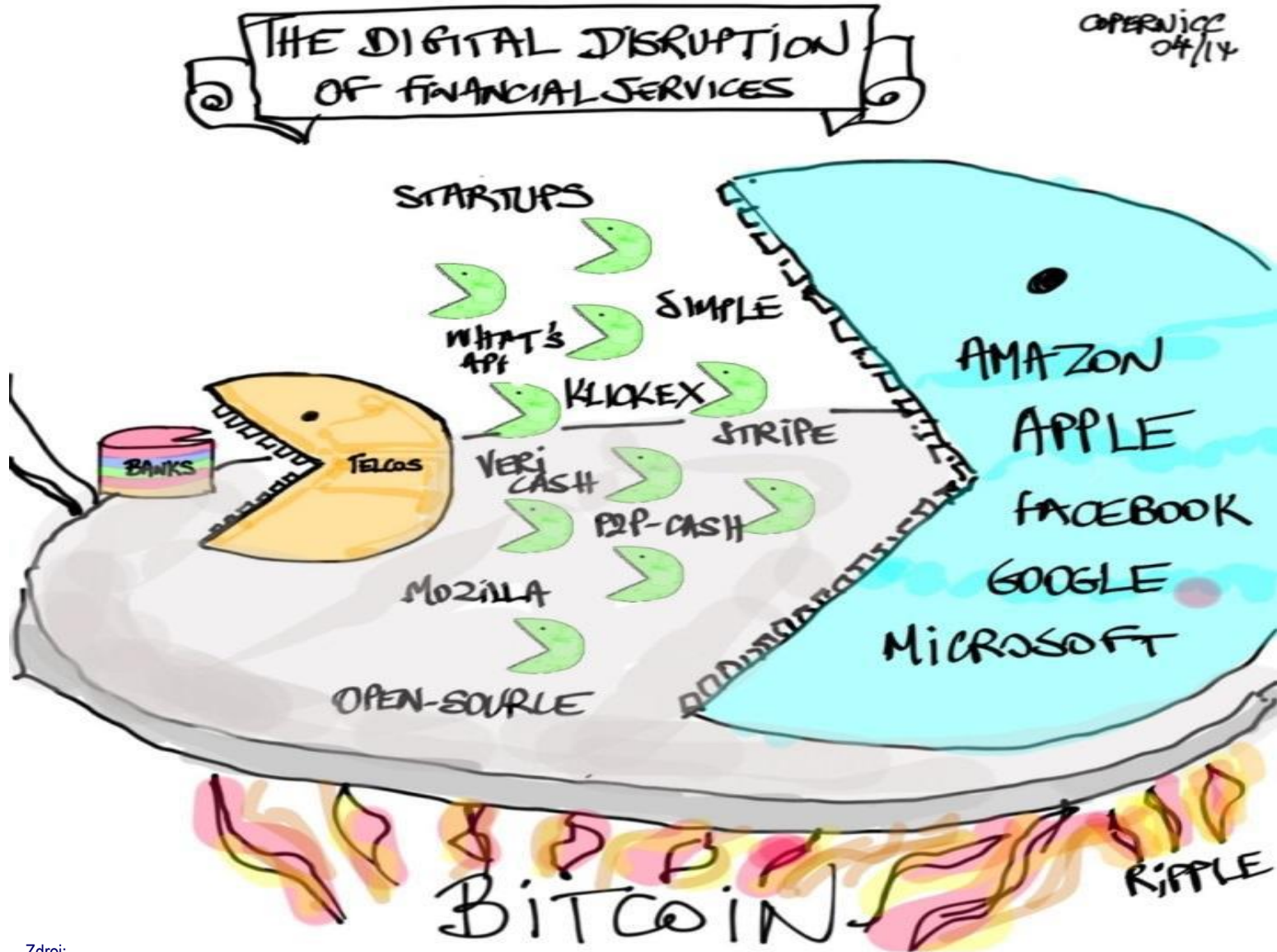

Note: Red-coloured text denotes negative effects of the low interest rate environment, green-coloured text denotes positive effects. The assessment of potential outcome includes boxes indicating developments, which are possible to verify quantitatively once the data is available (red boxes denote negative effects, yellow box denotes an unknown effect due to potential interplay of several factors).

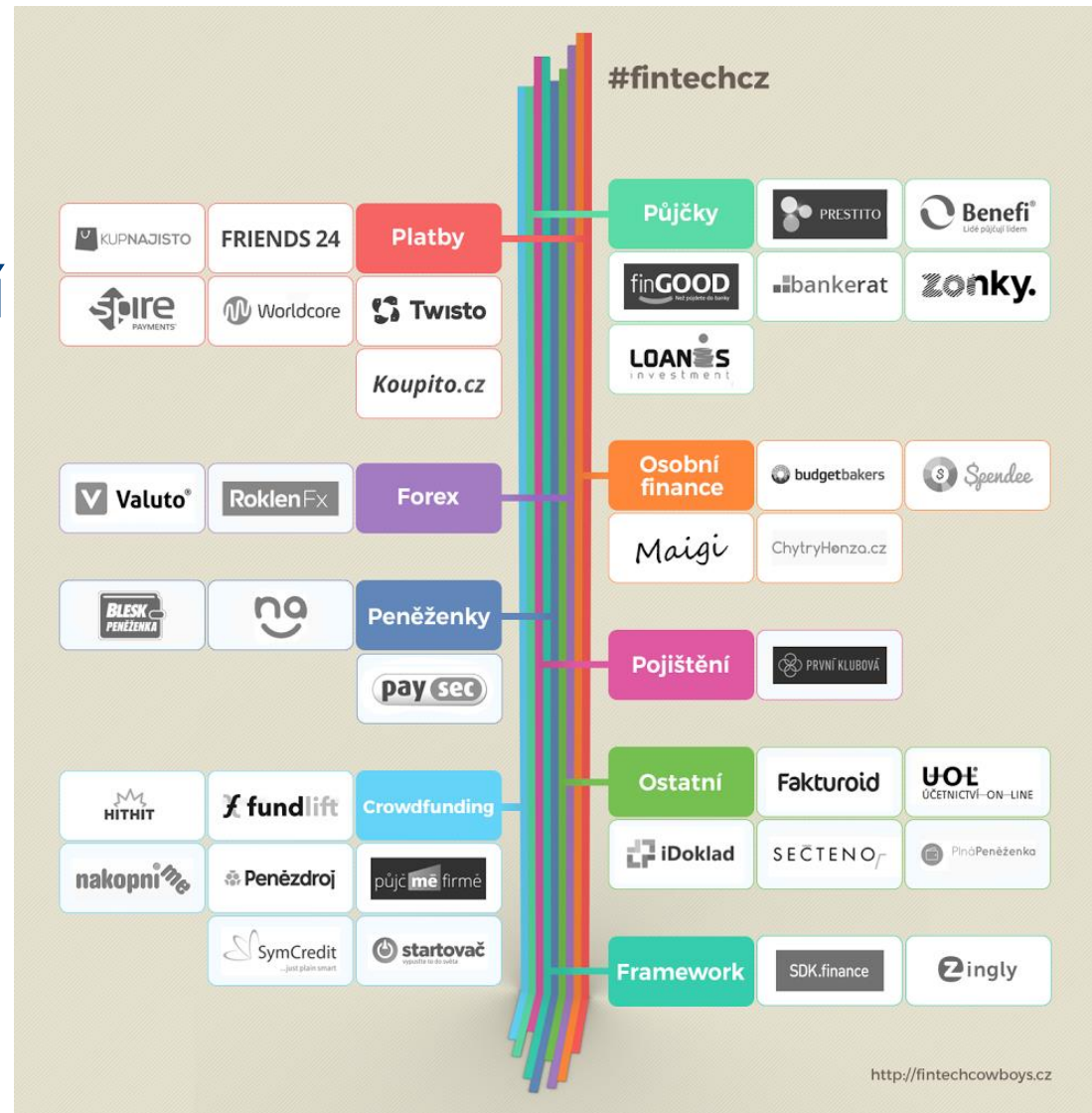
IV.

Výzvy - Fintech a PSD 2

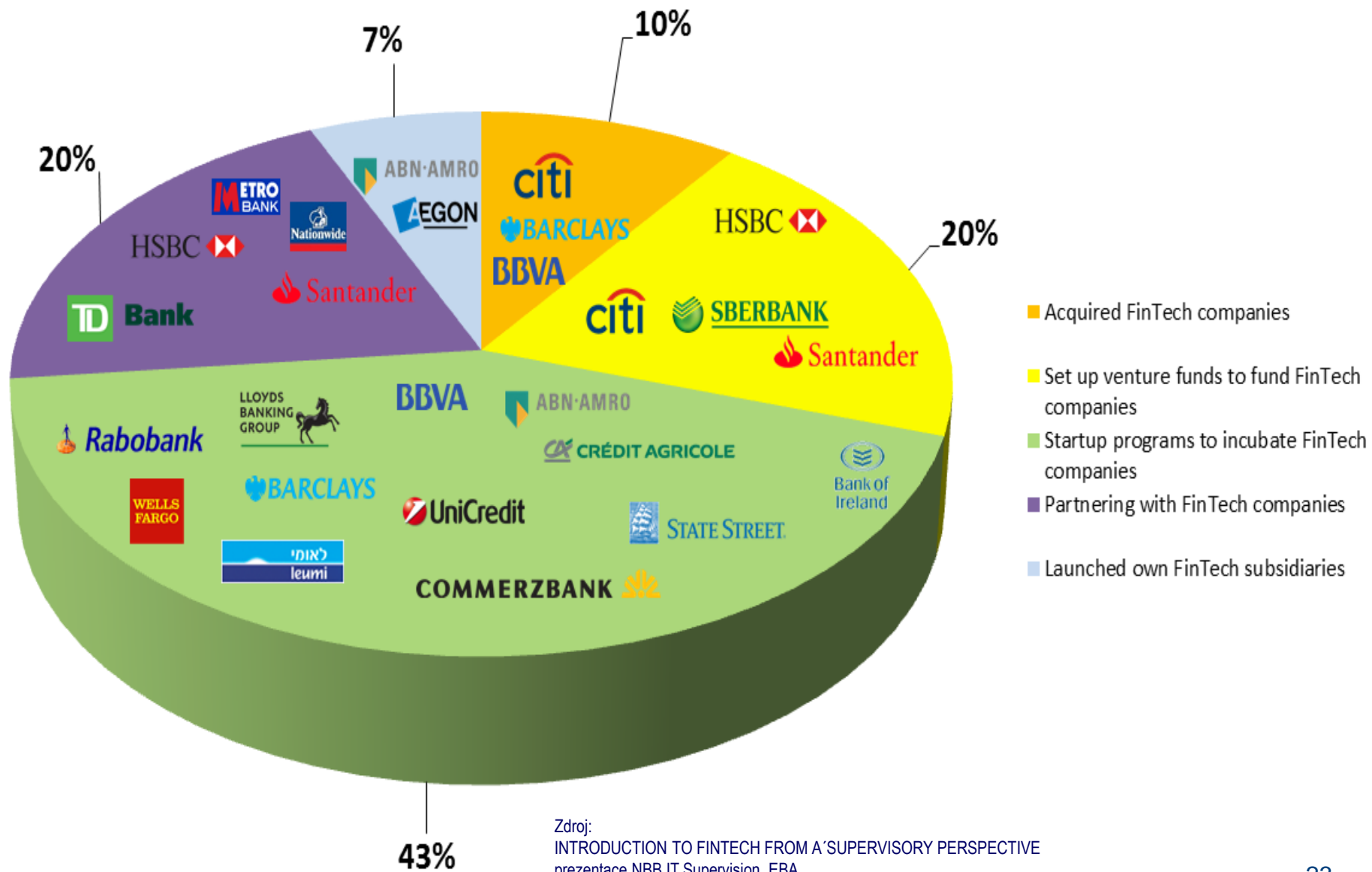
- Fintech = financial technology = finance a technologie.
- Noví hráči - od malých startupů až po technologické obry
 - inovace včetně „Disruptive innovations“.
- Nové produkty a služby poskytované prostřednictvím IT - internet, sociální sítě, mobilní technologie.
- Snadnější dostupnost - odstranění překážek na straně nabídky i poptávky.
- Personalizace přístupu k uživatelům / klientům.
 - jinak, levněji, snáze, lépe a rychleji = atraktivněji

- **Půjčky**
 - Zonky, Bankerat, Benefi
- **Správa osobních financí**
 - Budgetbakers, Spendeo
- **Platby**
 - Twisto, Friends24
- **Peněženky**
 - PaySec, Blesk Peněženka
- **Crowdfunding**
 - HitHit, Fundlift, Startovač

Reakce zahraničních finančních institucí na FinTech

Zdroj:
INTRODUCTION TO FINTECH FROM A SUPERVISORY PERSPECTIVE
prezentace NBB IT Supervision, EBA

- Strategické řízení IS/IT – udržitelnost komplexních a zastaralých (nepružných) informačních systémů
 - Vysoké provozní náklady
- „Disruptive“ kultura Fintech firem – nerespektování pravidel, větší sklon riskovat
- Vývoj IS/IT (udržení kvality, change-management)
 - Tlak na rychlost změn vede k rizikům při vývoji aplikací
- Technologické řetězení aplikací / FinTech firem v rámci produktu
 - Ztížená kontrola, identifikace a řízení rizik
- Riziko koncentrace integrátorů trhu
 - Celý segment v jednom datovém centru, závislý na spolehlivosti jedné aplikace, apod...
- Kompromitace nebo destrukce citlivých dat a systémů v důsledku kybernetických útoků (vnitřních i vnějších)
- Nárůst rizik v oblasti kontinuity (disaster recovery / business continuity)

- Směrnice EP a Rady (EU) 2015/2366 o platebních službách na vnitřním trhu.
- Záměr
 - přispět k jednotnému a efektivnímu evropskému trhu platebních služeb.
 - otevření trhu platebních služeb novým hráčům.
 - technologické inovace platebních služeb.
 - zvýšení bezpečnosti plateb.
 - vyšší míra ochrany spotřebitele.
- **Nové platební služby**
 - nepřímé udělení platebního příkazu.
 - informování o platebním účtu.

Současnost

Platební příkaz

Dotaz na zůstatek

Možnost podle PSD 2

Platební
příkaz

Dotaz na
zůstatek

Payment
Initiation
Service
Provider

Account
Information
Service
Provider

Požadavek
bance

Rozhraní pro přístup (API)

Platební účet vedený bankou

- PSD 2 přináší nové obchodní příležitosti jak stávajícím hráčům - bankám, PI a IEP, tak zejména novým hráčům - fintech společností s inovativním řešením v oblasti platebního styku.
- Noví hráči mohou nabídnout klientům lepší rozhraní pro ovládání účtů než stávající internetová bankovníctví
 - stavy všech účtů na jednom místě, inovativní práce s daty (např. aplikace pro tvoření a sledování vlastních rozpočtů), napojení na další služby, komfortnější způsoby provádění plateb, rychlost placení apod.
- Přístupy bank
 - pasivní - zajištění pouze nezbytných regulatorních požadavků.
 - aktivní - konkurovat, transformovat, expandovat
 - pokročilé platební a informační služby.
 - ofenzivní strategie s cílem chránit a posílit vztah s klienty.
 - digitalizace banky - „banka jako digitální platforma“.

V.

Finanční stabilita v ČR

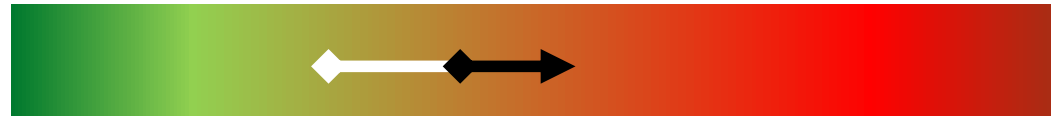
- Vzadhlédící pohled (kam jsme se posunuli):

- udržení míry odolnosti sektoru vůči možným nepříznivým šokům.

Odolnost finančního sektoru

Rizika cyklická

Rizika strukturální

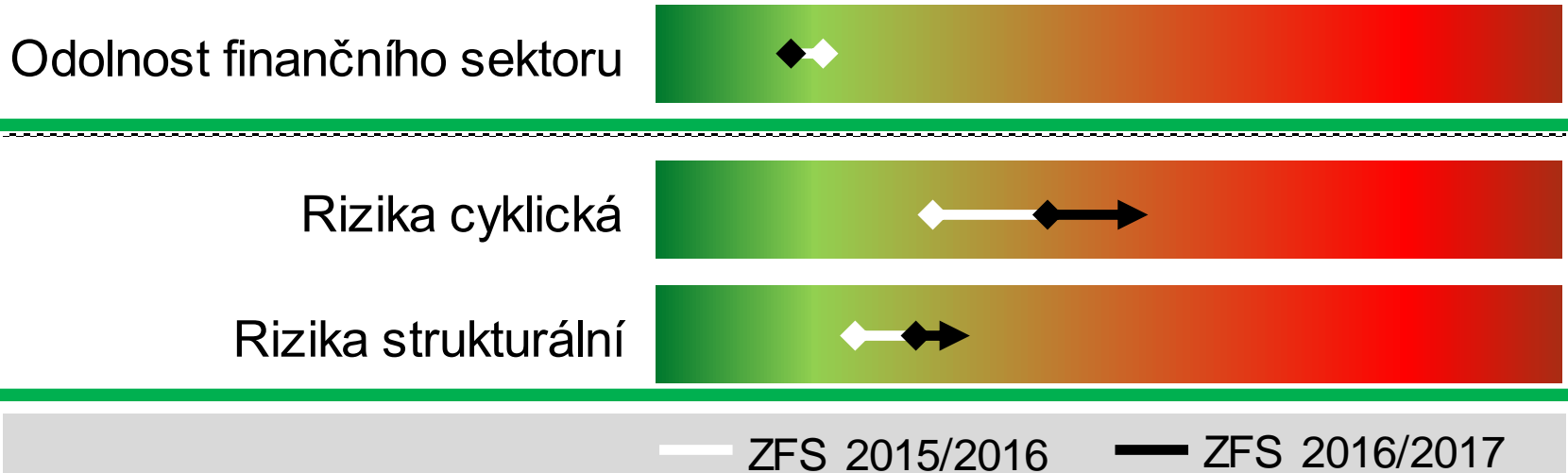

— ZFS 2015/2016

— ZFS 2016/2017

- Vpředhledící pohled (jak silné jsou potenciální zdroje rizik):

- další zvýšení cyklických rizik,
- další velmi mírný nárůst rizik strukturálního charakteru (rostoucí koncentrace expozic bank vůči **nemovitostním expozicím**, zvýšení **splatnostní transformace u bank**, nárůst podílu **nerezidentů** na trhu domácích dluhových cenných papírů).

- Barometr v detailnějším členění indikuje, že potenciální zdroje rizik jsou nadále spojeny s prostředím dlouhodobě nízkých úrokových sazeb, zvýšenou úvěrovou dynamikou a pokračujícím růstem cen nemovitostí.
- Systemová rizika zůstávají ve všech oblastech pouze potenciální, tj. žádné není bezprostřední.

ODOLNOST FINANČNÍHO SEKTORU

BANKOVNÍ SEKTOR

2015 2016

PENZIJNÍ A POJIŠŤOVACÍ SPOLEČNOSTI

2015 2016

OSTATNÍ NEBANKOVNÍ SUBJEKTY

2015 2016

Vyšší odolnost

Nižší odolnost

ZDROJE RIZIK

2015 2016

MAKROPROSTŘEDÍ

ÚVĚROVÉ RIZIKO

TRŽNÍ RIZIKA

LIKVIDITA A NÁKAZA

2015 2016

Ekonomická aktivita

Svrchovaný sektor

Platební bilance

Nefinanční podniky

Domácnosti

Ceny rezidenčních nemovitostí

Úrokové riziko

Tržní likvidita

Bilanční likvidita

Mezibankovní nákaza

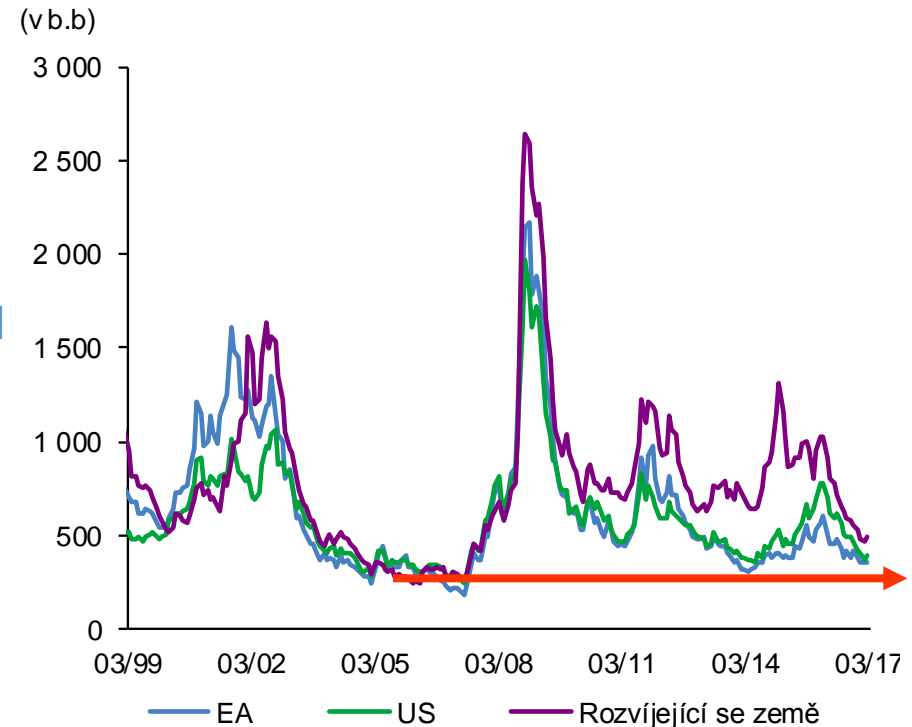
Potřeba zvážit uvolnění
makrobezpečnostní politiky

Potřeba zvážit zprísnění
makrobezpečnostní politiky 31

- Náhlé a neuspořádané zvýšení rizikové prémie u široké škály aktiv s následným dopadem do reálné ekonomiky:
 - svědčí o něm směřování rozpětí rizikových podnikových dluhopisů k historickým minimům,
 - jde ve významné míře o exogenní riziko.
- **Implikace pro finanční sektor:**
 - zesiluje význam kvalitního řízení úrokového rizika,
 - u penzijních společností narůstá citlivost vůči růstu výnosů držných CP.

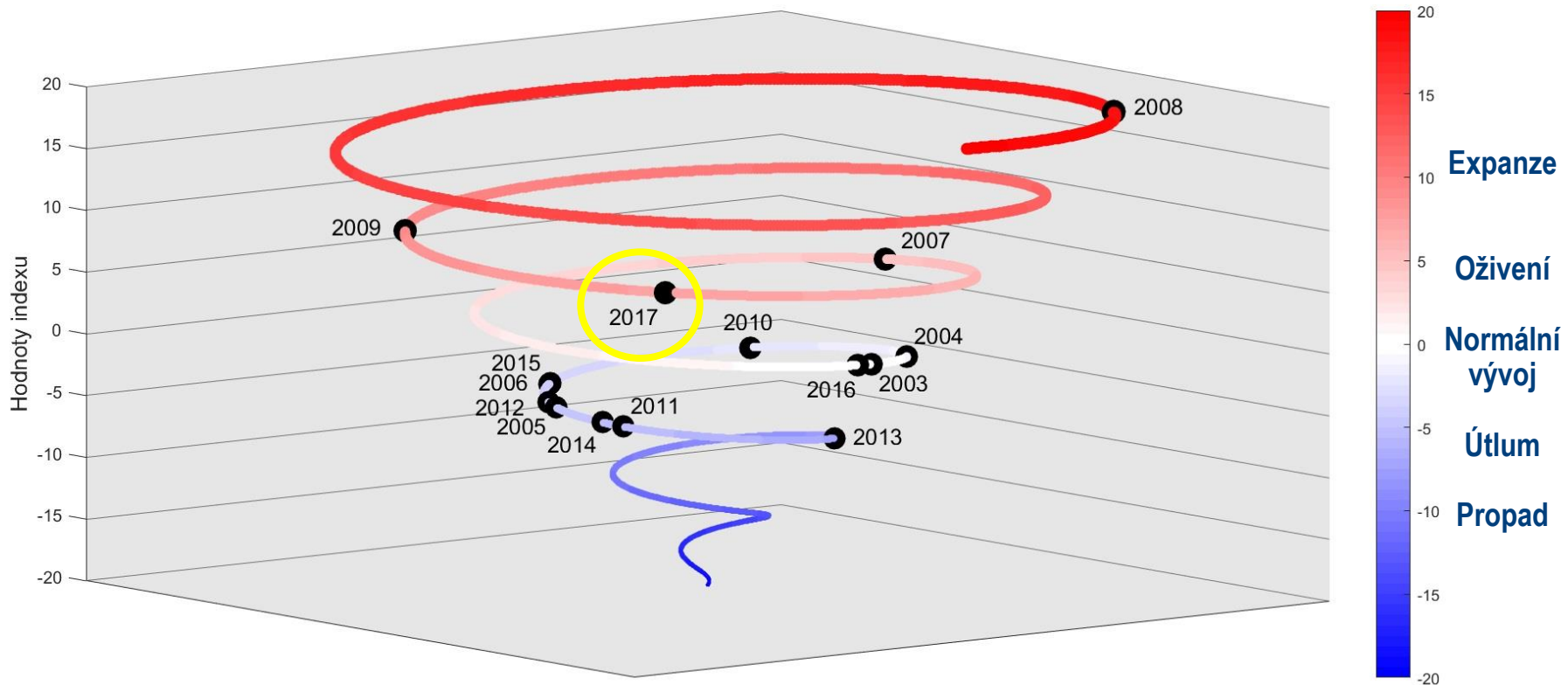
Rozpětí výnosů rizikových podnikových dluhopisů

Pramen: Bank of America Merrill Lynch, výpočty ČNB

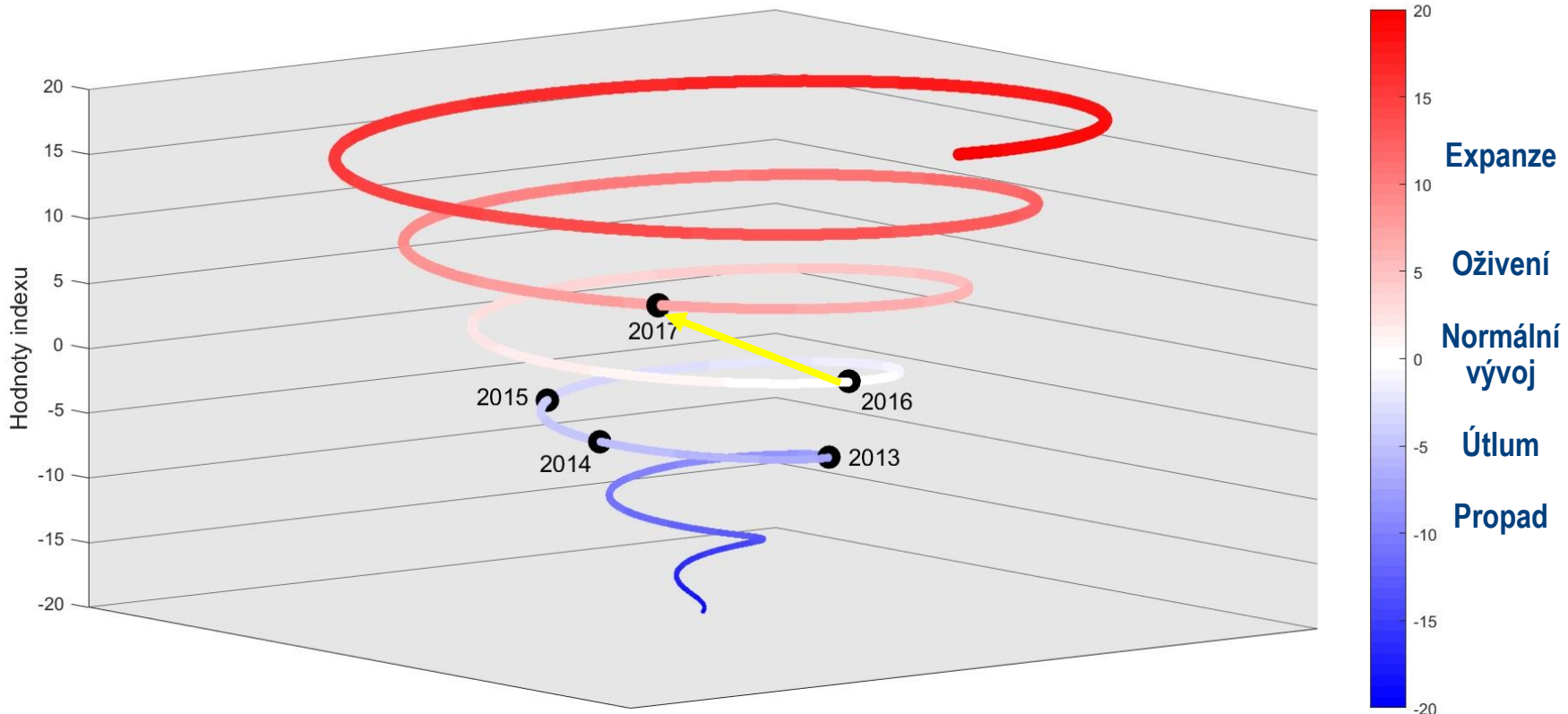
Pozn.: Rozpětím výnosů se rozumí rozpětí výnosů oproti výnosům vládních dluhopisů upravené o opci (option-adjusted spread); rizikový dluhopis je dluhopis s ratingem ve spekulativním pásmu (BB+ a nižší).

- Pokračování roztáčení spirály mezi cenami nemovitostí a úvěry na jejich pořízení – kde se nacházíme.

Pozn.: Body na spirále jsou získány na základě kombinace odhadu míry nadhodnocení bytů odvozeného z poměru ceny bytu a mzdy a rozdílu mezi reálným meziročním zvýšením objemu úvěrů na bydlení a jeho dlouhodobým průměrem. Pro daný rok je zvolena hodnota ke konci 1. čtvrtletí (pro letošní rok jde zatím o expertní odhad).

- Pokračování roztáčení spirály mezi cenami nemovitostí a úvěry na jejich pořízení – kam jsme se za rok posunuli.

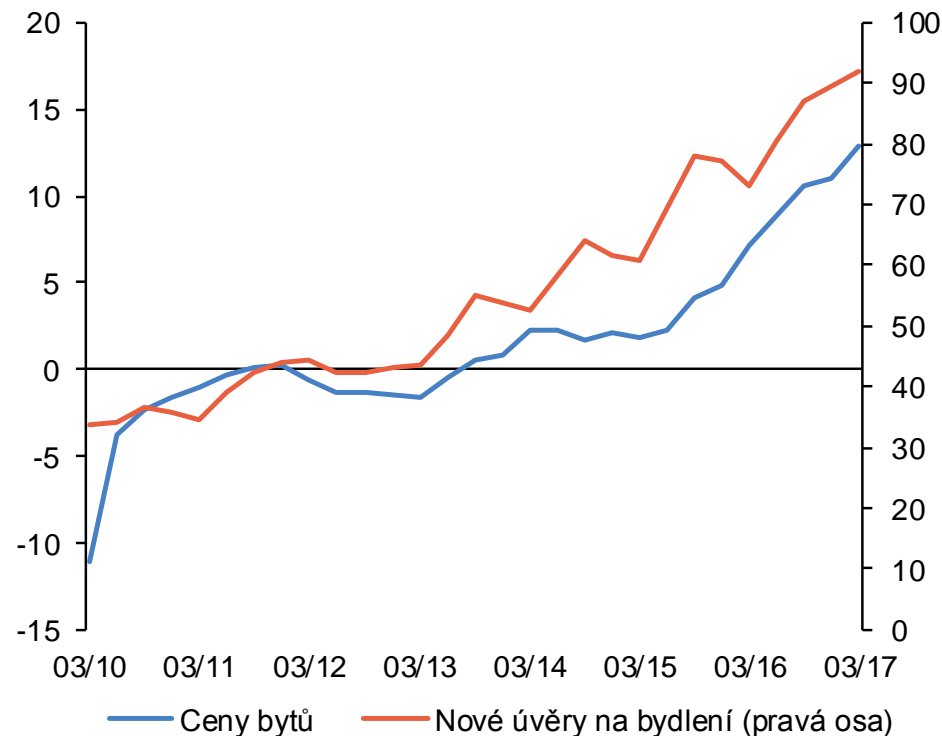

Pozn.: Body na spirále jsou získány na základě kombinace odhadu míry nadhodnocení bytů odvozeného z poměru ceny bytu a mzdy a rozdílu mezi reálným meziročním zvýšením objemu úvěrů na bydlení a jeho dlouhodobým průměrem. Pro daný rok je zvolena hodnota ke konci 1. čtvrtletí (pro letošní rok jde zatím o expertní odhad).

- Pokračování roztáčení spirály mezi cenami nemovitostí a úvěry na jejich pořízení – dynamika cen bydlení a úvěrů na bydlení.

Ceny bytů, nové úvěry na bydlení

(levá osa: meziroční změny v %; pravá osa: čtvrtletní úhrny v mld. Kč)

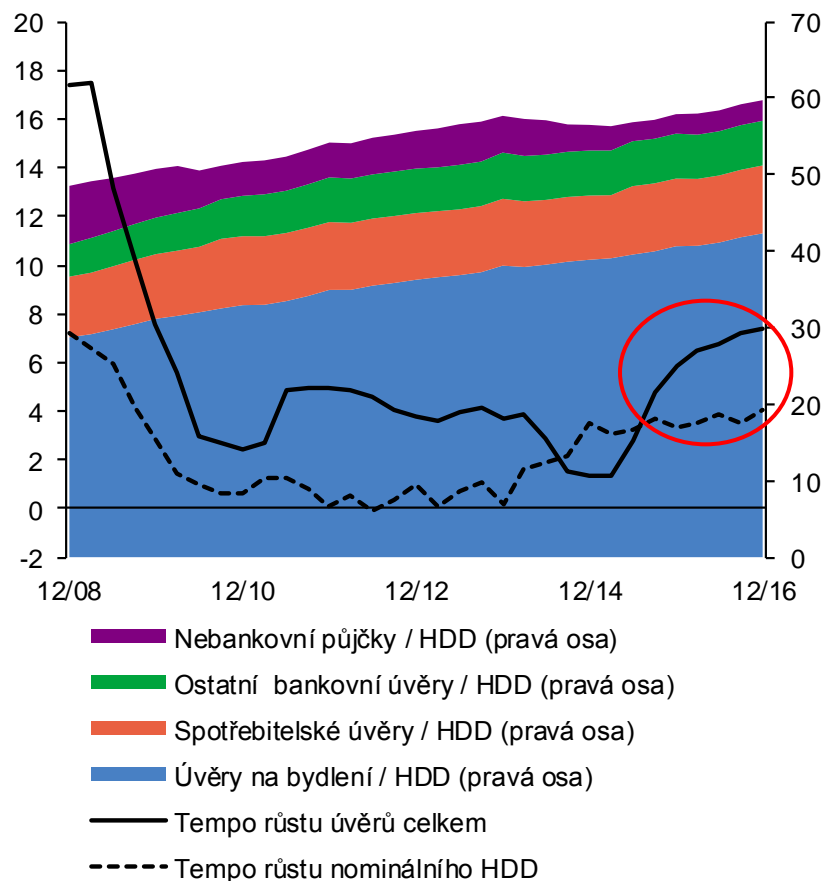
Pramen: ČSÚ, ČNB, výpočty ČNB

Pozn.: Nové úvěry domácnostem na nákup bytových nemovitostí.

Řada vyhlazena pololetními klouzavými průměry.

- Rozdíl mezi tempem růstu úvěrů domácností a tempem růstu jejich disponibilních příjmů se v loňském roce zvýšil.
- Zadluženost je tažena úvěry na bydlení při poklesu příspěvku nebankovních půjček.
- Celková zadluženost domácností v ČR v poměru k HDD narostla na cca 60 % (průměr zemí eurozóny cca 100 % HDD).

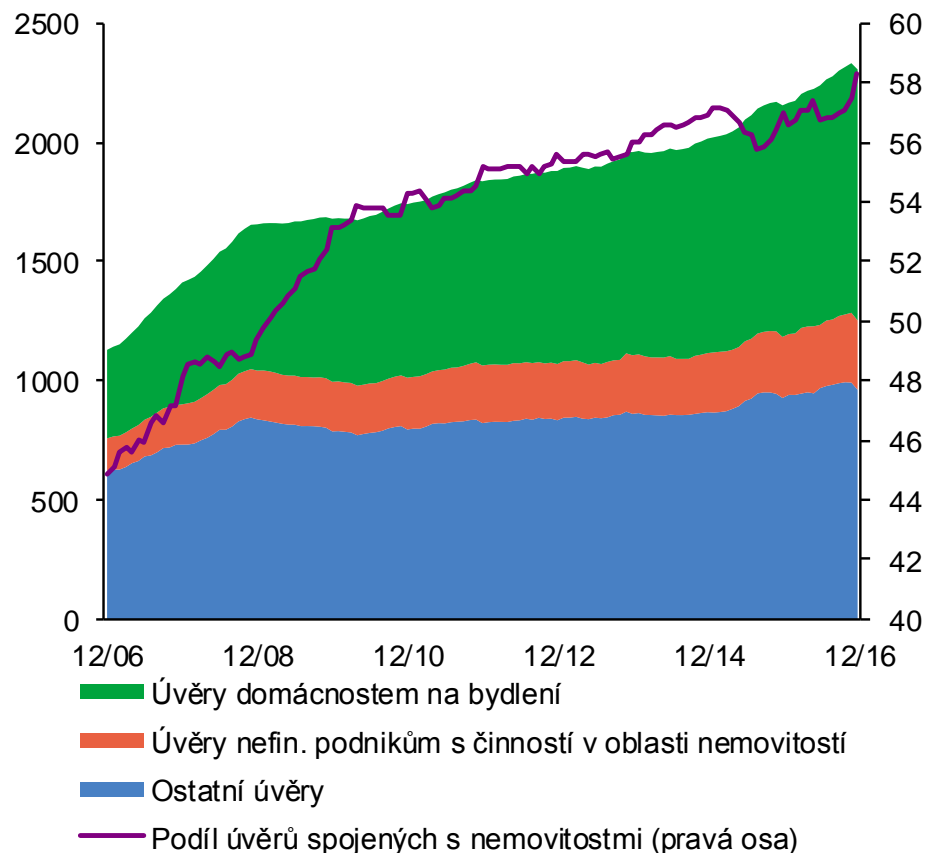
Ukazatele zadluženosti a příjmů domácností
(meziročně v %; pravá osa: podíl v %)

- Podíl úvěrů spojených s trhem nemovitostí na celkových úvěrech soukromému nefinančnímu sektoru přesáhl ke konci loňského roku 58 %.
- Roste zranitelnost bankovního sektoru v případě nepříznivého vývoje na trhu nemovitostí.
- Stejně jako v případě „spirály“ vyžaduje reakci prostřednictvím nástrojů makrobezřetnostního i mikrobezřetnostního dohledu.

Koncentrace úvěrových expozic v oblasti nemovitostí

(v mld. Kč, pravá osa: v %)

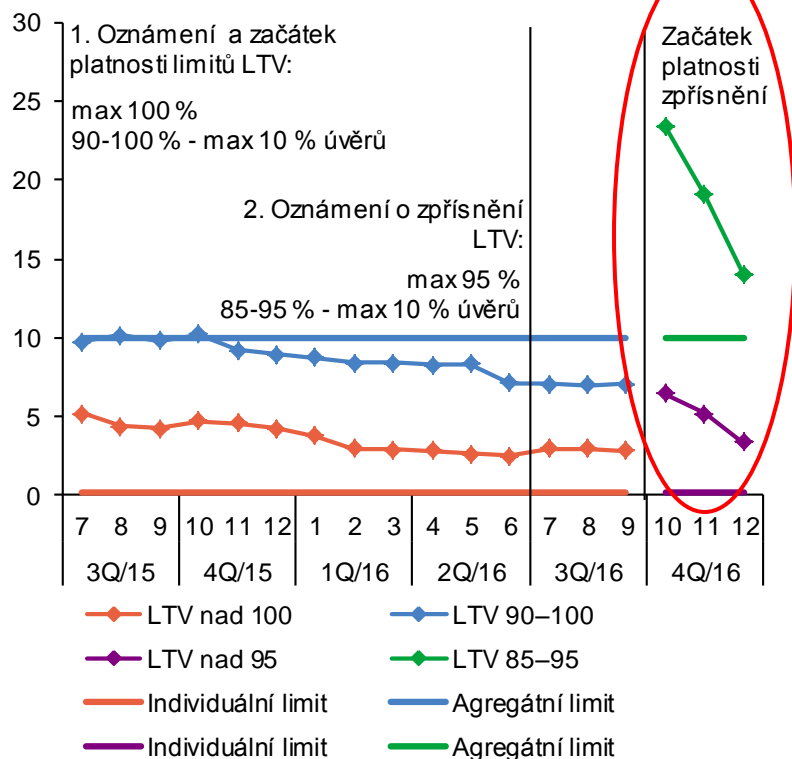

Pramen: ČNB

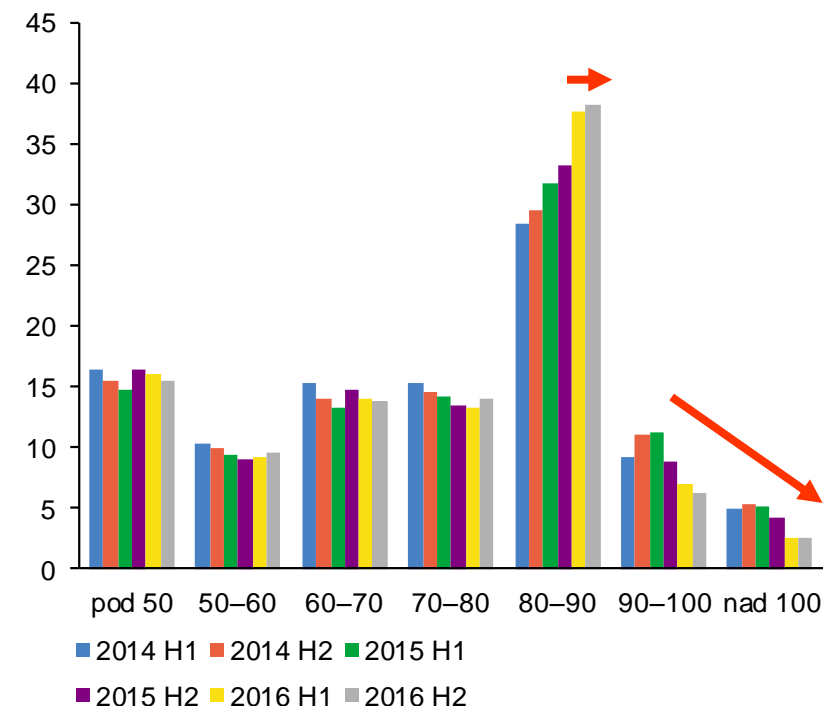
- Doporučení ČNB – dodržování limitů pro hodnoty LTV:
 - Dosavadním snižováním limitů LTV reagovala ČNB adekvátně na očekávaný vývoj cen bytů, resp. v souladu s nárůstem jejich odhadovaného nadhodnocení.
 - V platnosti zůstává nastavení od 1. 4. 2017: horní limit 90 % a agregátní limit 15 % z objemu nově poskytnutých úvěrů v rozmezích hodnot LTV 80–90 % za čtvrtletí.
 - Další vyhodnocení adekvátnosti limitů LTV provede ČNB nejpozději v prosinci 2017.

- Výrazné snížení nadlimitního objemu úvěrů bylo zaznamenáno v prosinci, tj. dva měsíce po zahájení platnosti přísnějšího limitu.
- Postupné snižování limitu LTV vedlo ke zpomalení růstu podílu úvěrů s LTV 80–90 % a snížení podílu úvěrů s LTV nad 90 %.

Vývoj podílu úvěrů s LTV nad doporučenými limity
(LTV v %, osa y: podíl úvěrů v %)

Rozdělení nových úvěrů podle LTV
(osa x: LTV v %; osa y: podíl úvěrů v %)

Pramen: ČNB

- Doporučení B – hodnocení schopnosti klienta splácet a odolat zvýšené zátěži:
 - Horní hranici ukazatelů DTI či DSTI prozatím ČNB nestanovuje.
- Poskytovatelé by měli sledovat ukazatele DTI a DSTI, stanovovat si pro ně interní limity a na jejich základě obezřetně posuzovat žádosti o úvěr.
 - Obzvláště obezřetně by poskytovatelé měli posuzovat žádosti o poskytnutí úvěru u žadatelů, u nichž by ukazatel **DTI přesáhl hodnotu 8** a ukazatel **DSTI úroveň 40 %** (zejména u úvěrů s vysokým LTV, které jsou předmětem agregátního 15% limitu).
 - Zátěžové testy domácností a citlivostní analýzy indikují u takových úvěrů vysoké riziko napříč příjmovými kategoriemi dlužníků.
 - Při DSTI nad 40 % dlužníci zpravidla nedisponují dostatečnou finanční rezervou pro zachování schopnosti splácet úvěr v případě nepříznivých změn v jejich příjmové situaci nebo v úrovni úrokových sazeb.

- ČNB rozšiřuje působnost Doporučení:
 - na nebankovní poskytovatele,
 - na další úvěry poskytované spotřebitelům následně po poskytnutí hypotečního úvěru.
- ČNB upozorňuje poskytovatele, že obcházení limitů LTV souběžným poskytováním nezajištěných spotřebitelských úvěrů může být
 - v rozporu s Doporučením ČNB,
 - v rozporu s ustanoveními zákona o spotřebitelském úvěru, pokud by vedla k nadměrnému zadlužení žadatele o úvěr.

Děkuji vám za pozornost.

Více informací ve Zprávě o finanční stabilitě 2016/2017
naleznete na stránkách

http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/